

tet tanquam necessariam, & tanquam existentiae suae praesuppositam, existentiam Dei; quae fortè nec in se est necessaria, nec ipsius existentiae praesupposita?

Probat igitur Cartesius *Idearum veracitatem*, per existentiam Dei; & *existentiam Dei*, per Idearum veracitatem: quod rectae philosophandi methodo est penitus absolum. Repudiata ergo Cartesianae hac solutione, praecedenti imperturbatè adhaereamus; & Idearum veracitatem, tanquam fundamentale omnium nostrarum cognitionum Principium, ab ipso Philosophiae ingressu, Natura duce, ducibus speculatione & experientia, admittere assuescamus.

72. INSTABIS I. Veritas rerum non pendet ab ideis nostris: ergo, ex eo quòd res tali modo represententur in intellectu, non sequitur illas in se tali modo esse. (8)

RESPONSIO. Distinguo antecedens. Veritas rerum non pendet ab ideis nostris, ut sit & in se, concedo antecedens: ut cognoscatur & quoad nos, nego antecedens & consequentiam.

Non ideo objecta sunt in se tali modo, quia sic in idea nostra representantur: sed ideo scimus talem esse objectorum naturam, quia talis natura representatur in idea objecti; & quia certi sumus esse in objecto, quicquid in ipsius idea clara & distincta essentialiter representatur.

Taliter representari in intellectu, & taliter in se extra intellectum esse, non est unum & idem: sed prius est infallibiliter connexum cum posteriore: quod sufficit ut à priori rectè concludatur ad posterius. Idea rei, est res ipsa in mente representata: porro, res ipsa in se spectata, & res in mente representata, sunt una & eadem objective res: ergo ab idea rei legitime concluditur ad rem ipsam.

73. INSTABIS II. Atqui ab idea rei malè concluditur ad rem ipsam: ergo nulla solutio. Probo subsumptum. In *idea Hominis volantis*, includitur volatus; nec tamen volatus potest affirmari de homine: ergo ab ideis malè concluditur ad res ut sunt in se.

RESPONSIO. Distinguo antecedens. Ab idea rei essentiali, malè concluditur ad rem ipsam, nego antecedens: ab idea rei accidentali, concedo antecedens, & nego consequentiam. (62 & 69)

Ab essentiali rei alicujus idea, semper valet consequentia ad rem ipsam. Verbi gratia, hoc ipso quòd in idea Trianguli in mente mea representari, evidenter video Triangulum nec esse nec concipi posse sine tribus angulis & tribus lateribus; legitime concludo Triangulum in se extra mentem meam, necessariò tres angulos & tria complecti latera.

Ab accidentali rei alicujus idea, non valet consequentia ad rem ipsam. Verbi gratia, ex eo quòd mihi representem Hominem album, in intellectu meo; non sequitur Hominem in se & à parte rei esse album. Videt enim facillimè intellectus meus, ab illo homine, cujus impressam habet imaginem, abesse posse albedinem; nec illum destitutum esse hominem, si cutis ipsius repentina nigredine suffunderetur.

Ad probationem, nego priorem antecedentis partem, in sensu praecedentis responsionis. Esto: habeatur idea hominis volantis: inde rectè concludes hominem volantem esse in se absolute possibilem, ut superius observatum est & explicatum. (59) At nego in idea hominis includi essentialiter volatum, aut in idea volatus includi essentialiter hominem: quod tamen foret necessarium ut contra thesim nostram valeret argumentum.

74. INSTABIS III. Nulla habetur idea proprietatis accidentalis in rebus: ergo quamcumque in rebus proprietatem mens representat, illa est rebus essentialis. Probabitur antecedens, observando aut supponendo quòd ideae quae representare videntur proprietates rebus accidentales, non representent realitates, sed meras possibilitates: verbi gratia, quòd idea representans justitiam in homine aut motum in planeta, non representet nisi possibilitatem justitiae in priore objecto, nisi possibilitatem motus in posteriore.

RESPONSIO. Nego antecedens. Habeo ideam hominis justī & hominis injusti: sed justitia & injustitia sunt proprietates homini accidentales. Pariter, habeo ideam planetæ transeuntis ex uno orbitæ suæ puncto in aliud, ab occidente in orientem: sed ille transitus est accidentalis planetæ. Ergo habetur idea proprietatis accidentalis in rebus.

Nec dicas utramque hanc ideam non representare mihi, nisi possibilitatem justitiæ in homine, nisi possibilitatem motûs in planeta, quæ sunt proprietates ipsis essentialia. Idea enim quæ mihi representat *Potentiam*, non est idea quæ mihi representat *Actum*: verbi gratia, idea quæ mihi representat in intellectu humano potentiam cogitandi, non est idea quæ mihi representat cogitationem in ipso productam & existentem.

Unde, aliud est concipere in Judice, potentiam ferendi justī judicii, qua possit fieri justus: aliud concipere judicem hic & nunc justum ferentem judicium, quo fiat & sit actu justus.

Pariter, aliud est concipere in Planeta quiescente & immoto, potentiam transeundi ex uno orbitæ suo puncto in alterum punctum: aliud concipere Planetam hic & nunc motu succesivo progredientem ex uno in aliud punctum; ut sensu intimo unicuique patet & constat. Unde, idea representans Planetam motu succesivo vectum, non representat motum duntaxat possibilem, sed motum actualem, seu potentiam reductam ad actum ipsi accidentalem: seu representat actualem unionem motûs possibilis, cum planeta motum recipere vel non recipere idoneo.

75. OBJECTIO II. Si daretur Scientia, daretur in homine facultas veri infallibiliter cognoscitiva: atqui non datur in homine facultas veri infallibiliter cognoscitiva: ergo non datur in homine scientia. Probo minorem. Intellectus humanus non est facultas veri infallibiliter cognoscitiva: ergo non datur in homine facultas veri infallibiliter cognoscitiva. Probo antecedens. Facultas errori obnoxia non est facultas veri infallibiliter cognoscitiva: atqui intellectus hu-

manus est facultas errori obnoxia: ergo intellectus humanus non est facultas veri infallibiliter cognoscitiva.

RESPONSIO. Nego minorem. Ad probationem, nego antecedens. Ad tertium, concedo majorem in sensu minoris, quam sic distinguo. Atqui intellectus humanus est facultas errori obnoxia in omnibus, nego minorem: in aliquibus subdistinguo; & errorem potest præcavere, concedo minorem; & errorem non potest præcavere, nego minorem & consequentiam.

Essentiale est intellectui humano, utpotè finito & imperfecto, ut possit aliquando errare, vel propter defectum sufficientis intelligibilitatis ex parte rerum cognoscendarum; vel propter defectum sufficientis attentionis ex parte ipsius intellectus rebus cognoscendis destinati. At illi essentialia non est ut unquam erret: tum quia in obscuris potest suspendere assensum suum; tum quia in claris penes ipsum est sufficientem adhibere attentionem.

Impossibile tamen est moraliter, ut non erremus aliquando: sed erramus, vel aliquo voluntatis vitio, quod facit ut non satis ad veritatem, ut minus ad falsitatem propendamus; vel aliqua mentis inadvertentia, quæ facit ut ad circumstantes erroris causas non attendamus sufficienter. Verum, licet adsit aliquando quædam erroris causa, quin sciatur adesse: tamen plerumque scitur quod hic & nunc nulla talis adsit causa erroris; nimirum, ubi proponuntur nobis quædam veritates, quæ sine difficili examine dignoscuntur, & quarum evidentia primo intuitu irradiatur & ad assensum rapitur nostra mens.

76. INSTABILIS. Atqui intellectus humanus semper & in omnibus est fallibilis: ergo nulla solutio. Probo subsumptum. Intellectus humanus est ex essentia sua finitus & imperfectus: sed intellectus ex essentia sua finitus & imperfectus errori semper & in omnibus est obnoxius: ergo intellectus humanus semper & in omnibus est errori obnoxius. Probo minorem. Ex eo quod intellectus divinus est

ex essentia sua infinitus & omni imperfectione carens, nunquam & nusquam est errori obnoxius: ergo à contrario, quia intellectus humanus est ex essentia sua finitus & imperfectus, errori semper & in omnibus est obnoxius.

RESPONSIO. Nego subsumptum. Ad probationem, nego minorem. Ad tertium, concedo antecedens & nego consequentiam.

Intellectus humanus, sicuti Ens omne finitum, habet aliquid perfectionis, & aliquid imperfectionis: seu, habet aliquas perfectiones positivas; aliqua perfectionis negatione limitatas & circumscriptas.

Capacitas cognoscendi multas veritates, est perfectio in intellectu humano incapacitas cognoscendi omnes veritates, est in eodem intellectu imperfectio, seu perfectionis limitatio.

Si infinitam complecteretur intellectivitate intellectus humanus; omnem attingeret veritatem, ut Deus: si omnem à se intellectivitate excluderet, nulli veritati cognoscendæ par esset, ut lapis. Medium quoddam tenet inter duo hæc extrema, noster intellectus: quasdam habet, quasdam à se perfectiones excludit. Perfectiones quibus est præditus, multis illum veritatibus assequendis parem efficiunt: perfectiones quibus caret, plurimis etiam veritatibus attingendis illum reddunt imparem.

Sapiat igitur ad sobrietatem intellectus humanus, ut divino afflatus spiritu suadet magnus Gentium Apostolus; & dum utiles & suo proportionatas captui veritates inquirat, audaciori scrutari lumine illas veritates absteineat, quas Deus homini voluit occultari. Desinat scientia ubi incipit Fides.

77. OBJECTIO III. Potest Deus producere hominem qui semper & in omnibus erret: fieri potest ut ego ille homo sim: ergo de nulla re datur vera scientia, metaphysica certitudo. Probo priorem antecedentis partem. Illud non exorbitat divinæ omnipotentis spheram: ergo illud potest facere Deus.

RESPONSIO I. Nego priorem antecedentis partem: nego scilicet posse à Deo ipso immediatè creari hominem, ut continuo in errore versetur. Repugnat enim Deum, quem semper ut infinitè sapientem necessario concipimus, agere sine sapienti fine (69). Quem autem haberet finem Deo dignum, homo qui, propter inhærentem sibi errorem perpetuum, mentem haberet Rationis incapacem; ac proinde incapacem destinationis propter quam à Deo crearetur, incapacem finis quem exigit & natura Creature rationalis & natura Creatoris infinitè sapientis.

II. Distinguo priorem eandem antecedentis partem. Potest Deus producere hominem qui semper & in omnibus erret, & qui simul sensum Veritatis intimum habeat, firmum, reflexum, constantem, nego antecedens: qui semper & in omnibus erret, & qui in suis erroribus non habeat sensum hunc veritatis intimum, omitto antecedens & nego consequentiam. Omittimus hæc posterius distinctionis membrum: quia sive verum sit, sive falsum nihil contra thesim nostram militat.

III. Nego alteram ejusdem antecedentis partem. Etiam si posset Deus producere hominem qui semper & in omnibus erraret; non inde sequeretur quòd dubitare possit an erret, ille cui per sensum intimum veritatis, firmum & reflexum & constantem, indubitanter innotescit se non errare: sicut, licet possim singulis instantibus vita privari, non sequitur inde quòd dubitare possim an sim vita privatus, cum per sensum intimum scio me vita frui.

IV. Ad probationem, nego antecedens. Omnipotentia divinæ spheram id omne exorbitat, quod in se & ex sua natura est oppositum alicui ex essentialibus Dei perfectionibus. Potentia quæ haberet pro objecto res Deo indignas, est potentia quam essentialiter à se excludit divina Natura; est *Potentia chimerica*, seu potentia quæ non est aliquid reale, quæ nihil est nisi vacuum objecto nomen, quæ est ipsamet negatio potentia, quæ in nullo sensu est vera & realis potentia.

Dum asserimus non posse Deum facere ut semper

*

& in omnibus erremus, id asserimus nisi ipsamet Dei idea, ac proinde ipsa nisi rei evidentia. Quidquid enim evidenter includitur in essentiali rei idea, illud debet affirmari de re; juxta primum & fundamentale omnium Scientiarum Principium (69): atqui in essentiali Dei idea includuntur evidenter & summa sapientia & summa veracitas: ergo de Deo & summa sapientia & summa veracitas debet affirmari. Subsumo: sed summa sapientia & summa veracitas evidenter excludunt à Dei natura, potentiam fallendi, decipiendi, partes Impostoris agendi: ergo firmo & evidente nisi motivo asserimus non posse Deum facere ut semper & in omnibus deludamur fallacibus rerum apparentiis, ut semper & in omnibus erremus.

78. INSTABILIS I. Potest Deus producere hominem qui semper claudicet, qui semper insanit: ergo à pari potest Deus producere hominem qui semper erret.

Et confirmatur: quia qui semper insanit, semper errat: ergo potest Deus producere hominem qui semper erret.

RESPONSIO. Nego consequentiam simul & paritatem; & disparitatis assero rationes.

I. Claudicare est defectus physicus, à vitiato per causas naturales communi Naturæ ordine proveniens, & hominem à principali suo fine non avertens: qui finis est & nosse Verum & amare Bonum. Hunc defectum absolute potest & permittere & velle Deus.

II. Insanire est etiam defectus physicus, ex vitiato Naturæ ordine & ex perturbata fibrarum dispositione ortus. Hunc defectum non potest directe intendere & velle Deus; quia inde à principali suo fine avertitur Homo: sed potest permittere seu non impedire Deus; quia non tenetur generalem Legum naturalium influxum interrumpere, ex eo quod inde particularis aliquis emanaturus sit defectus physicus.

III. Contra, semper errare, semper falsa veritatis adeptæ imagine deludi, foret defectus moralis; qui à Deo ipso

directè intenderetur, qui à Deo solo immediate dimanaret in Naturam humanam. Repugnat autem talis defectus, tum Naturæ humanæ, quam ad Veritatis amorem & possessionem sentimus natam; tum Naturæ divinæ, quam incipit simul & absurdè supponeret & ineluctabilis allucinationis & perennis imposturæ directam & immediatam esse causam (77).

IV. Ad confirmationem, omisso antecedente, distinguo consequens. Ergo potest Deus hominem producere qui semper erret; etiam dum iustum habet sensum veritatis, firmum & reflexum & constantem, nego consequentiam: secus, omitto consequens & nego consequentiam.

Quid peragatur in mente Insanientis, nec scio, nec scire velim: sciant & eloquantur, si fieri potest, qui rem experti sunt. Hoc unum scio, quod si Insaniens res concipiat & attingat, ut à me concipiuntur & attinguntur, ubi indubitatum habeo veritatis & evidentiae sensum; ille non erret.

Esto: semper erret, qui semper insanit. At non habet ille firmum & reflexum & constantem veritatis sensum, quem habet Homo mente sanus, quod tamen foret necessarium, ut humana omnis evertatur Certitudo, ut omnis abnegetur Scientia.

79. INSTABILIS II. Nullum est instans, in quo non possumus errare: ergo semper errare possumus. Probo consequentiam: à distributivo ad collectivum valet consequentia: ergo si singulis instantibus possumus errare, semper errare possumus.

RESPONSIO I. Nego antecedens. Quando nobis innotescit per sensum intimum veritas: omni certitudine certissimus illo nos instanti nec errare, nec posse errare.

II. Ad probationem, distinguo antecedens: à distributivo ad collectivum valet consequentia; si agatur de actu, concedo antecedens: si agatur de potentia, nego antecedens & consequentiam.

Valent ista consequentia, ut per se patet, in quibus *agitur de actu*: (à Deo dependet Homo singulis vitae suae instantibus distributive sumptis: ergo à Deo dependet Homo semper & per totam suam vitam. Talis Legionis singuli interfecti sunt milites: ergo tota interfecta est Legio).

Non valent ista consequentia, ubi *agitur de potentia*: (potest Homo mente sanus, quolibet vitae suae instanti distributive sumpto, propter aliquem attentionis defectum, errare: ergo potest Homo mente sanus, per totam suam vitam, propter aliquem attentionis defectum, errare. Potest Homo, quolibet vitae suae instanti distributive sumpto, falsa aliqua per miraculum deludi imagine: ergo semper potest Homo falsis à Deo deludi imaginibus). Non valent, inquam, ista consequentia: quia ratio eadem quae militat pro distributivo, non militat pro colectivo.

Quamvis instanti quolibet distributive sumpto, propter aliquem attentionis defectum, errare possis: non inde sequitur posse te, si mente sanus es, attentione deficere singulis instantibus collective sumptis. Alioquin, sanus esses ex suppositione; & non sanus, de facto: ille enim sanus non est, qui perpetuo attentionis defectu laborat.

Quamvis possit Deus singulis instantibus distributive sumptis, generalem aliquam *Naturæ Legem* per miraculum interrumpere & Sensibus meis aliquandiu illudere, ut instanti sequenti salutarem aliquam & *supernaturalem Veritatem* me doceat (45 & 46): non sequitur inde posse Deum meis semper illudere sensibus & generales Naturæ Leges perpetuo interrumpere. Repugnat enim à Deo generales datas fuisse Naturæ Leges, quæ ab ipso indesinenter interrumpantur: repugnat me à Deo semper decipi, & simul aliquam veritatem doceri. Unde vides eandem rationem quæ favet Distributivo, non semper favere Collectivo.

80. OBJECTIO IV. Ut certi simus rem in se esse qualis concipitur, qualis judicatur; debemus habere certam re-

gulam. seu *certum Criterium Veritatis* dignoscendæ: atqui nullam certam regulam, nullum certum criterium veritatis dignoscendæ habemus: ergo nunquam certi sumus rem in se esse qualis concipitur, qualis judicatur. Probo minorem. Si quam certam regulam dignoscendæ veritatis haberemus, maximè Sensum intimum veritatis & evidentia: atqui intimum veritatis & evidentia sensus non est certa veritatis cognoscendæ regula: ergo certam nullam habemus regulam cognoscendæ veritatis. Probo minorem. Intimus ille veritatis & evidentia Sensus stare potest & sæpe stat cum *Cognitione falsa*, in Homine mente sano qui post longam & attentam meditationem falso decipitur ratiocinio, seu paralogismo: ergo intimus ille veritatis & evidentia Sensus non est veritatis certa regula, certum criterium (30 & 32).

Et confirmatur: quia Ebrii, Dormientes, Insani, habent intimum veritatis & evidentia Sensum in suis deliriis; & tamen falluntur: ergo à pari iddem potest evenire Sanis, Vigilibus & Sobriis.

RESPONSIO. Concessa majore, nego minorem. Ad probationem, distinguo minorem. Atqui intimum veritatis & evidentia Sensus non est certa veritatis cognoscendæ regula, si sensus ille sit firmus & reflexus & constans, nego minorem: si sensus ille sit dubius & fluctuans, sibi suspectus & sibi non constans, concedo minorem & nego consequentiam.

I. Certum & infallibile dignoscendæ Veritatis criterium est internus ille veritatis sensus, quo afficitur quicumque pervenit ad cognitionem penitus certam & evidentem.

Sentiendæ Veritatis capaces sumus, quando ipsius lumine irradiamur; ut sentiendi doloris, quando ægrotaamus. Itaque, sicuti certa regula certumque criterium dignoscendi doloris, est sensus doloris intimus: sic certa regula certumque criterium dignoscendæ veritatis & evidentia, est *intimus Evidentia Sensus*, quem experimur quotiescum-

que nobis exhibetur aliqua Veritas in se & quoad nos evidens. Tunc sentitur Evidentia; & ubi sentitur, adest.

Evidentia autem seipsam manifestat intellectui; nec alia opus habet evidentia, ut manifestetur: sicut dolor interius per se ipsum sentitur; nec alio opus habet dolore, ut animæ innotescat. Unde, in perceptione evidentiae, non datur progressus in infinitum (*).

Evidentia est *Medium ad se ipsam*: medium, inquam, improprie dictum, non verò medium proprie dictum. Medium proprie dictum in cognoscendo, est illud quod ducit in cognitionem alterius; medium improprie dictum est illud quod ducit in cognitionem sui (8).

II. Evidentia alia est primaria, alia verò secundaria: ut supra observavimus (32). Prior evidentia est absoluta, & sano omni ingenio obvia: posterior evidentia est relativa ad variam vim ingeniorum; & dum alteri obvia est; alteri est persæpe impervia. Prior semper est & clara & firma & penitus indubitata: posterior potest esse & subnubila & anxiosa & fluctuans. Prior nunquam stat cum cognitione falsa: posterior cum tali cognitione stare potest.

Unde, ad tertium, distincto ut superius antecedente, nego consequentiam. Probat illud argumentum, si quid tamen probat, aliquem esse sensum veritatis, cui comes non est veritas: cum scilicet sensum, quem pariunt præjudicata opiniones, præceptus iudicium, superba cupido inveniendi & excogitandi nova: quique uni proprius est, non communis omnibus.

Paralogismus, ut superius diximus, est ratiocinium

(*) NOTA. Datur ineptè & absurdè *Progressus in infinitum*: quoties alicui quæstioni respondetur, per aliquid quod eandem præcisè quæstionem exigit. Verbi gratia, interrogati quidam Indiarum Philosophi, per quid in medio Cælo suspensa teneatur Terra: respondent, per Elephantum. Sed quærendum restat per quid sustineatur Elephantus: respondent, per Testudinem, Sed quærendum superest, per quid ipsa sustineatur Testudo; & sic in infinitum.

falsum, apparenter verum. Paralogismi nulla unquam suspicio est in conclusionibus quæ à principio evidenti immediate fluunt: in his tantum conclusionibus potest obrepere paralogismus, quæ & intricatæ sunt, & à principio suo remotissimæ. Tunc autem subdubia nobis est demonstratio & evidentia; deestque nobis firmus ille & constans evidentiae sensus, quem dicimus esse certum & infallibile veritatis criterium.

III. Ad confirmationem, transeat antecedens: nego consequentiam & paritatem. Vigilanti, Sobrio & Sano, alius inest evidentiae sensus, alia conscientia; quam Ebrio, Somnianti, & Insanienti. Prioribus inest firmus & reflexus & constans veritatis sensus: Posterioribus, incertus & fluctuans, sibi suspectus & sibi non constans, veritatis sensus. Prioribus, summa est & indubitata Certitudo: Posterioribus, incerti & fluctuantis animi constans suspensio & evagatio.

Prior veritatis & evidentiae sensus omnem paritertitudinem; nullam posterior: prior veritatis & evidentiae sensus nunquam stat cum cognitione falsa; cum tali interdum cognitione stat posterior.

81. ADNOTATIO. Sensus intimus parit indubitabilem de objecto suo certitudinem: ut in præcedenti quæstione demonstravimus. Unde, dum aliquis falso deceptus ratiocinio habet intimum aliquem evidentiae sensum, certus est quidem se in mente sua habere eam qualemcumque evidentiam quam sentit: quamvis à tali evidentia mentali non possit concludere quod objectum illius evidentiae in se sit, quale esse apparet.

Quærendum igitur & definiendum hic superest, quandonam ab *Evidentia mentali* liceat concludere ad *Veritatem objectivam*; & affirmo ab evidentia mentali quæ sentitur, legitime & indefectibiliter concludi ad veritatem objectivam: quotiescumque evidentia illa mentalis est firma & reflexa & sibi constans & penitus indubitata.

82. OBJECTIO V. Nihil cognoscimus nisi per Sensus; juxta vetus illud axioma aut adagium philosophicum: *nihil est in Intellectu, quod prius non fuerit in Sensu*: atqui Sensus sunt medium cognitionis fallax: ergo nihil cognoscimus nisi per fallax cognitionis medium; ac proinde, nihil certo & infallibiliter cognoscimus.

RESPONSIO. I. Nego majorem. Quam multa enim cognoscimus & scimus, aut cognoscere & scire possumus, sine Sensuum ministerio: verbi gratia, quod existamus, ex eo quod cogitemus; quod extiterit aliqua nostræ existentia causa, ex eo quod sentimus esse nos habendæ à nobismetipsis existentia incapaces; quod Totum sit majus parte sua; quod inter se eadem sint, quæ sunt eadem cum uno tertio; quod Quadratum ideale sit Productum suæ basis per suam altitudinem; quod tale Quadratum in partes duas æquales dividatur per lineam rectam, ab uno angulo ad angulum oppositum ductam; & sic de aliis. Non ego crediderim, homini Sensibus exterioribus privato, sed recta interiori organizatione donato, impossibile esse ad sublimiores multas cognitiones, tum in Metaphysica, tum in Dialectica, tum in Geometria, tum in Morali, per solam ingenii sui vim intrinsecam assurgere.

Quod spectat ad allatum in probationem Adagium; dico illud nullatenus mereri nomen *Axiomatis*: tum quia non est universaliter verum; multa enim sunt in intellectu, quæ in nullo unquam fuerunt Sensu, ut varia intellectus judicia & ratiocinia, ut idea Dei, idea Animæ, idea Æternitatis, idea Futuritionis, variæ Moralitatis & Infinitatis Idea: tum quia non sufficientem in se habet & certitudinem & evidentiam; nullo enim modo per illud nobis certum fit & notum quod transeant & quomodo transeant in intellectum variæ Sensuum impressiones. Nihil igitur aliud significare & importare videtur verus illud veteris Philosophiæ adagium; nisi quod non cogitemus ut plurimum, nisi de iis quæ fuere nostris subjecta sensibus: quod in nostram thesim nullatenus militat.

II. Nego minorem: demonstrabimus enim in tota sequenti questione, *Sensus ritè adhibitos* non esse fallax, imò esse certum & infallibile, Cognitionis Medium.

83. OBJECTIO VI. Nullum est objectum de quo dari possit Scientia: ergo nulla scientia datur. Probo antecedens. Duplex est tantum objectorum species; unum necessarium, nempe *Deus*, reliqua contingentia, nempe *Creaturae omnes*, atqui nec Entia contingentia, nec Ens necessarium, possunt esse objectum scientiæ: ergo nullum est objectum de quo dari possit scientia.

Probatur statim pars minoris prior. Scientia, ut pote necessaria, debet habere objectum in se necessarium & immutabile; sine tali enim in objecto necessitate & immutabilitate, nulla est cognitio certa, nullaque proinde scientia (29 & 57): atqui *Entia contingentia*, seu Entia quæ possunt vel existere vel non existere, non sunt objectum in se necessarium & immutabile: ergo Entia contingentia non possunt esse objectum scientiæ.

Probatur deinde pars ejusdem minoris posterior. Non ascenditur ad cognitionem *Entis necessarii*, seu Entis à semetipso & per essentialem suam exigentiam ab æterno existentis, nisi per Entia contingentia: ergo si non possit dari scientia de Ente contingente, ut probavimus; neque dari potest scientia de Ente necessario.

RESPONSIO. Nego antecedens. Ad probationem, nego minorem. Ad utramque illius minoris probationem:

I. Distinguo antecedens prioris probationis. Scientia debet habere objectum in se necessarium & immutabile, in genere existentia, nego antecedens; in genere veritatis, concedo antecedens & nego consequentiam.

Nihil est nisi misera verborum æquivocatio illud argumentum; quod totum ruet, si voces explanentur. Scientia dicitur *necessaria*: quia impossibile est ut ipsius objectum in se non sit, eo modo quo esse cognoscitur: objectum ergo illius debet esse necessarium in eo sensu,

quòd necessariò debet esse quale concipitur, quale enunciatur.

Porrò Entibus contingentibus convenit talis necessitas, talis immutabilitas: dum considerantur secundum proprietates ipsis essentielles, secundum proprietates quibus impossibile est ut careant. Sic Triangulus est ens contingens, quia potest non existere. Sed si existat Triangulus, tribus constabit lineis: ecce tibi proprietatem essentialem, secundum quam Triangulus erit objectum in se necessarium & immutabile, verum certitudinis & scientiæ objectum. (29 & 43)

II. Nego antecedens posterioris probationis. Posito enim quòd existat aliquod *Ens contingens*: illud ens contingens deducit necessariò & evidenter ad cognitionem Dei existentis. Porrò nemini dubium esse potest, quòd existat ens aliquod contingens: nisi de sua dubitet existencia, quod est impossibile. (48)

84. INSTABIS I. Atqui ne Essentiæ quidem rerum, sunt objectum certitudinis & scientiæ: ergo nulla de rebus certitudo, nulla scientia datur. Probo antecedens. Quod est in se mutabile, non est objectum certitudinis & scientiæ: atqui *Essentiæ rerum*, sunt in se mutabiles: ergo non sunt objectum certitudinis & scientiæ. Probo minorem. Quòd pendet à Deo, est in se mutabile: atqui essentiæ rerum pendent à Deo: ergo essentiæ rerum sunt in se mutabiles.

RESPONSIO. Nego antecedens. Ad probationem, omissa majore, quæ non est universaliter vera, nego minorem. Non minùs pugnancia loquitur, qui asserit essentias rerum esse mutabiles; quàm qui diceret esse possibile ut aliquid simul sit & non sit. Si enim mutarentur essentiæ rerum, jam res eadem simul esset & non esset id quod ipsa est: verbi gratia, si mutaretur essentia Trianguli in essentiam Circuli; triangulus jam foret triangulus & non foret triangulus. Si mutaretur essentia Hominis in essentiam Leonis aut in essentiam Aquilæ; jam homo simul foret & non foret homo: quod evidenter repngnat. (5 & 43)

Ad tertium, concedo majorem in sensu minoris, quam sic distinguo. Atqui essentiæ rerum pendent à Deo, quoad suum esse physicum, seu ut existant vel non existant, concedo minorem: quoad suum esse metaphysicum, seu ut existant donatæ vel privatæ suis constitutivis intrinsecis & characteristicis, nego minorem & consequentiam. Esse rei physicum, est ejus existentia: esse rei metaphysicum, sunt illa rei attributa aut constitutiva aut prædicata, quibus concipitur res non posse carere.

85. INSTABIS II. Atqui temerè & sine fundamento asseritur non posse rerum essentias ad arbitrium divinæ voluntatis mutari: ergo nulla solutio. Probo subsumptum. Illud temerè & sine fundamento asseritur, si nobis non est penitus cognita divinæ Omnipotentia sphaera: verum consequens, ergo & antecedens. Constat major: si enim non cognoscimus omnem penitus divinæ omnipotentia sphaeram; qua fronte illi terminos assignamus? Minor est evidens: divina enim omnipotentia, ut pote infinita, non potest finito comprehendi ingenio.

RESPONSIO. Nego subsumptum. Ad probationem, nego majorem. Quamvis non cognoscamus omnem divinæ omnipotentia sphaeram; id est, quamvis non cognoscamus omnes rerum species & omnia rerum individua ad quæ potest sese extendere divina omnipotentia: scimus tamen & ipsa nixi evidentia asserimus, sine ulla temeritatis nota, non posse illam sese extendere ad ea quæ in se evidenter repugnant. Divina enim omnipotentia, ut jam notavimus, non est *Potentia chimerica*: foret autem potentia chimerica, si posset facere ut res aliqua non sit id quod est. Unde, ex repugnantia & impossibilitate alicujus rei cognita, concludo evidenter rem illam intra divinæ omnipotentia sphaeram non contineri. (77 & 84)

86. OBJECTIO VII. Juxta principem Philosophorum Aristotelem, scientiæ sunt de Universalibus: sed non datur